

Budjettikatsaus 2016

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2016

Valtiovarainministeriön julkaisu – 34a/2015

Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

Talouden näkymät	3
Hallituksen talouspoliittinen linja	5
Kärkihankkeet	7
Vuoden 2016 budjetin kokonaisluvut	9
Kuntatalous	14
Valtiontalouden EU-tulot ja -menot vuosina 2014—2016	17
Poimintoja talousarvioesityksestä	19
Lisätietoja	27
Lukuohjeet ja tulostus	28

Talouden näkymät

Kansainvälisen talouden kehityksestä on aivan viime aikoina saatu jälleen huolestuttavia uutisia. Kiinan talouden kasvunäkymät ovat edelleen heikentyneet ja Venäjän talous jatkaa supistumistaan. Toisaalta, monien Suomelle tärkeiden kauppakumppaneiden taloudet ovat kehittyneet suotuisasti. Yhdysvaltojen talouden ennustetaan kasvavan lähes kolmen prosentin vauhtia seuraavien parin vuoden aikana ja Iso-Britanniassa kasvu on laaja-alaista. Euroalueellakin maltillinen talouskasvu on käynnistynyt. Keskuspankkien harjoittama rahapolitiikka on edelleen kasvua tukevaa. Energian, erityisesti öljyn, hinnan aleneminen edesauttaa Suomen kaltaisten energiaintensiivisten talouksien kasvunäkymiä.

Suomen talous on erittäin vaikeassa tilanteessa. Talous on supistunut kolmena edellisenä vuotena eikä juurikaan kasva vuonna 2015. Talouskasvu jää myös seuraavina parina vuotena kilpailijamaitamme hitaammaksi. Vuoden 2016 kasvuksi ennustetaan 1,3 % investointien suotuisan kehityksen seurauksena.

Työllisyyskehitys on ollut vuoden 2015 alkupuolella heikkoa ja työttömyysasteen vuo-

sikeskiarvoksi ennustetaan 9,6 %. Vuonna 2016 työmarkkinoilla työllisten lukumäärän arvioidaan kääntyvän hienoiseen nousuun suhdannetilanteen lievän kohenemisen myötä, mutta työttömyysaste jää edelleen korkealle tasolle. Kuluttajahintojen nousu kiihtyy, mutta pysyy maltillisena ollen noin prosentin vuonna 2016.

Kansantalouden kehitys						
ennuste, syyskuu 2015						
	2012	2013*	2014*	2015**	2016**	2017**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	200	203	205	206	212	218
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,3	1,4
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,7	9,6	9,4	9,1
Työllisyysaste, %	69,0	68,5	68,3	67,9	68,2	68,4
Kuluttajahintaindeksi, %	2,8	1,5	1,0	-0,1	1,1	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,9	1,4	0,7	1,0	1,5

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹

Julkinen talous pysyy miinuksella

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, kunnista, työeläkerahastoista ja muista sosiaaliturvarahastoista.

Kuluvalla vuosikymmenellä Suomen julkinen talous on muuttunut pysyvästi alijäämäiseksi pitkittyneen heikon suhdannetilanteen sekä pidempiaikaisten rakenneongelmien vuoksi. Julkisen talouden arvioidaan pysyvän alijäämäisenä vuosikymmenen loppuun saakka, joskin mittavat sopeutustoimet pienentävät alijäämää.

Suomen talous on viime vuodet kärsinyt teollisuuden rakennemuutoksesta, joka on heikentänyt talouden kasvumahdollisuuksia. Tulevien vuosien kasvunäkymää heikentää lisäksi työikäisen väestön määrän supistuminen.

¹http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Kansantalouden-kehitys_s_f.pdf

Pysyvän lisähaasteen julkisen talouden tasapainottamiselle aiheuttaa väestön ikääntymisestä johtuva eläke-, hoito- ja hoivamenojen kasvu.

Ikäsidonnaisten menojen kasvu heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa niin, että valitsevalla veroasteella julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan julkisen talouden menoja normaalin kehityksen puitteissa. Ilman korjaavia toimenpiteitä julkinen velka uhkaa kasvaa hallitsemattomasti suhteessa kokonaistuotantoon. Tämä ns. kestävyysvaje on valtiovarainministeriön arvion mukaan noin kolme ja puoli prosenttia suhteessa bruttokan-

santuotteeseen. Siten kevään 2015 arvio kestävyysvajeesta on pienentynyt noin prosenttiyksiköllä, mihin on vaikuttanut hallitusohjelmassa linjattujen sopeutustoimien huomiointi.

Julkinen talous						
Keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan						
	2012	2013*	2014*	2015**	2016**	2017**
Verot ja sosiaaliturvamaksut, % BKT:sta	42,7	43,8	43,9	44,5	44,2	43,9
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	56,1	57,6	58,3	58,8	58,2	57,6
Nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,1	-2,5	-3,3	-3,4	-2,8	-2,4
- Valtionhallinto	-3,6	-3,6	-3,9	-3,1	-2,8	-2,6
- Paikallishallinto	-1,1	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
- Työeläkelaitokset	-2,4	1,8	1,7	1,0	1,1	1,1
- Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,0	-0,3	-0,5	-0,3	-0,2
Julkisyhteisöjen velka, % BKT:sta	52,9	55,6	59,3	62,6	64,3	65,8
Valtionvelka, % BKT:sta	42,0	44,3	46,4	48,7	49,9	51,2

Lataa taulukko PDF-tiedostona.²

²http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Julkinen-talous_s_f1.pdf

Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestäväen kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hallitus toteuttaa rakenteellisia uudistuksia, jotka edistävät työllisyyttä, yrittäjyyttä ja talouskasvua. Yrittämisen edellytyksiä ja työn tekemisen kannustimia parannetaan ja uusiin kestäväen kasvun mahdollisuuksiin panostetaan.

Hallitusohjelman mukaan julkisen talouden tasapainottaminen käynnistetään välittömästi. Velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen lopetetaan vuonna 2021. Hallitus sitoutuu julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana.

Hallitus on sopinut julkista taloutta vahvistavasta sopeutusohjelmasta. Nämä toimet kohdistuvat hyvin laajasti yhteiskunnan eri lohkoille ja koskettavat kaikkia suomalaisia. Samalla toteutetaan uudelleenkohdennuksia muun muassa takuueläkkeen korottamiseen, lastensuojeluun sekä yhteiskunnan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden vahvistamiseen.

Hallitus käynnistää muutosohjelman hallituskauden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kärkihankkeisiin ja korjausvelan vähentämiseen panostetaan kertaluonteisesti 1,6 mrd. euroa vuoden 2018 loppuun mennessä.

Hallitus tavoitteli kattavaa yhteiskuntasopi-

musta, jota ei ponnisteluista huolimatta saavutettu. Hallitus kuitenkin pyrkii Suomen kilpailukyvyn parantamiseen edelleen yhteiskuntasopimusneuvottelujen päätyttyäkin ja tiedotti 8.9.2015 poikkeuksellisista toimista yksikkötyökustannusten alentamiseksi viidellä prosentilla sekä toimista työntekijöiden muutosturvan vahvistamiseksi. Pääministeri Sipilä tuo hallituksen esittelemät toimenpiteet kilpailukyvyn parantamiseksi tiedonantona eduskuntaan syyskuun 2015 loppuun mennessä.

Finanssipoliittiset säännöt

Suomen julkisen talouden tavoitteenasettelua määrittävät sekä kansalliset säännöt että EU-säännökset, erityisesti vakaus- ja kasvusopimus, joka velvoittaa jäsenvaltiot ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallisia alijäämiä ja velkaantumista.

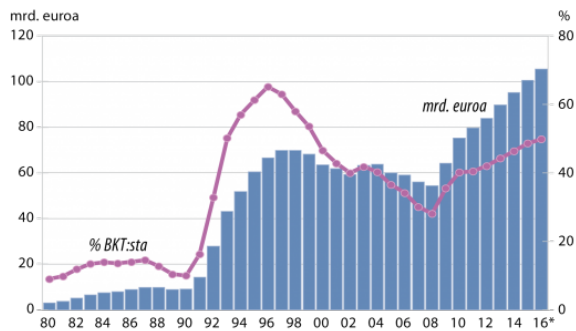
Vuonna 2014 julkisen talouden alijäämä kansantalouden tilinpidon käsittein ylitti EU:n perussopimuksen 3 prosentin viitearvon ja viitearvo ylittyy myös vuonna 2015. Valtionvarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan hallituksen vuodelle 2016 päättämien sopeustoimien toteutuessa täysimääräisinä, ne riittävät pienentämään julkisyhteisöjen alijäämän alle 3 prosentin v. 2016. Näin ollen Suomi täyttää alijäämää koskevan kriteerin, kuten Euroopan komissio arvioi kesäkuussa 2015. Julkisyhteisöjen velka ylittää 60 prosentin rajan vuonna 2015 ja velkakriteeri rikkoontuu vuodesta 2016 eteenpäin. Velkakriteerin rikkominen ei yksinään johda vielä liiallisen alijäämän menettelyn käynnistämiseen.

Hallituksen politiikkaa ohjaa myös julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemal-

le asetettu tavoite korkeintaan 0,5 prosentin suuruudesta alijäämästä suhteessa kokonaistuotantoon keskipitkällä aikavälillä (MTO). Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus on päättänyt sitovista rahoitusasematavoitteista julkisen talouden alasektoreille.

Lataa kuva PDF-tiedostona.³

Valtionvelka

³http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Valtionvelka_s_f2.pdf

Kärkihankkeet

Hallitusohjelman viisi strategista tavoitetta ovat työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen, osaamisen ja koulutuksen uudistaminen, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, biotalouden ja puhtaisten ratkaisujen vauhdittaminen sekä toimintatapojen uudistaminen digitalisaation hyödyntämisen, kokeilujen ja normien purkamisen kautta. Strategisia tavoitteita edistetään hallitusohjelmassa linjatuilla kärkihankkeilla ja reformiuudistuksilla kuten sote-uudistus, kuntien tehtävien karsinta ja aluehallinnon uudistus.

Vuosina 2016—2018 panostetaan kärkihankkeisiin 1 mrd. euroa ja liikenneverkon korjausvelan pienentämiseen 0,6 mrd. euroa.

Kärkihankkeisiin kohdistettu rahoitus:

- työllisyys ja kilpailukyky 170 milj. euroa
- osaaminen ja koulutus 300 milj. euroa
- terveys ja hyvinvointi 130 milj. euroa

- biotalous ja puhtaat ratkaisut 300 milj. euroa
- digitalisaatio ja toimintatavat 100 milj. euroa.

Kärkihankkeet rahoitetaan pääosin osinkotuloilla ja valtion osakeomistusten myynnillä. Rahoituksesta 330 milj. euroa katetaan kehitysissä olleen Pisara-radan rahoituksen purkamisella.

Vuonna 2016 panostukset kärkihankkeisiin ovat yhteensä 223 milj. euroa ja lisäksi korjausvelan pienentämiseen kohdennetaan 100 milj. euroa.

Vuonna 2016 kärkihankkeisiin 223 milj. euroa ja korjausvelan pienentämiseen 100 milj. euroa.

Seuraavissa kuvissa on esimerkkejä panostuksista kärkihankkeisiin v. 2016.

TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY

- ▶ Team Finland –verkostoa vahvistetaan palkkaamalla kerta-luontoisesti kaupallis-taloudellisiin kysymyksiin keskittyviä erityisasiantuntijoita valittuihin Suomen edustustojen toimipisteisiin, josta v. 2016 aiheutuu 1,8 milj. euroa lisämenoja.
- ▶ Tekes Pääomasijoitus Oy:n pääomitukseseen 10 milj. euroa, jolloin rahoitus nousee 30 milj. euron tasolle. Lisäys perustuu tutkimustulosten kaupallistamiseen.
- ▶ Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen 8,5 milj. euroa.
- ▶ TE-palvelujen digitalisoimista jatketaan aiempaa voimakkaammin 10 milj. euron lisärahoituksella ja yksityisten työväilytyspalveluiden lisäämiseen osoitetaan 5 milj. euroa.
- ▶ Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämiseen ehdotetaan 10 milj. euroa.

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁴

OSAAMINEN JA KOULUTUS

- ▶ Digitaalisen materiaalin käyttöönoton vauhdittamiseen sekä digioppimisen kokeiluihin ja kehittämiseen 6 milj. euroa sekä opettajien digitaalisen osaamisen lisäämiseen perus- ja täydennyskoulutuksella 9,5 milj. euroa v. 2016.
- ▶ Suomen Akatemian myöntövaltuutta lisätään 30 milj. eurolla ja Tekesin rahoitusta 14 milj. eurolla korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä vahvistavien ja innovaatioiden kaupallistamista edistävien hankkeiden tukemiseksi.
- ▶ Laajennetaan liikkuva koulu -hanketta valtakunnalliseksi tavoitteena, että liikutaan tunti päivässä. Tämän johdosta rahoitusta lisätään 7 milj. euroa.
- ▶ Sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti osoitetaan 1,5 milj. euroa.

BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

- ▶ Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukemiseen osoitetaan 30 milj. euroa.
- ▶ Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointitukeen kohdennetaan 20 milj. euroa.
- ▶ Talousarvioesityksessä osoitetaan maatalouden kehittämisrahoitukseen v. 2016 14 milj. euroa kärkihankerahoituksena käytettäväksi lähinnä biotaloutta edistävien sekä maatalouden tuotantorakennetta ja kilpailukykyä parantavien maatalousinvestointien rahoitukseen.
- ▶ Luonnonvaratalouden kärkihankkeiden lisärahoitus on 13,5 milj. euroa. Rahoituksella edistetään toimenpiteitä mm. Puu liikkeelle -hankkeessa, suomalaisen ruoantuotannossa, kierrätys- ja pilottiprojektien rakentamiseen.
- ▶ Erityisavustus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin sisältää 5 milj. euron lisävaltuuden biotalouden korkealuokkaisten tutkimus- ja pilot-infrastruktuurien rakentamiseen.
- ▶ Osana hallituksen kärkihankkeita, lisärahoitusta osoitetaan ravinteiden kierrätyksen lisäämiseen ja siihen liittyvän sääntelyn valmisteluun sekä Itämeren ja vesien suojelemiseen. Lisäksi osana kärkihankkeita, Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017 on määrä perustaa uusi kansallispuisto. Kärkihankkeena toteutetaan myös kansallinen pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus- ja kokeiluohjelman käynnistäminen.

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁷

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁵

HYVINVOINTI JA TERVEYS

- ▶ Hyvinvointi ja terveys -kärkihankkeiden toteuttamiseen 23,5 milj. euroa. Kärkihankkeet sisältävät muun muassa palveluseteli- ja perustulokokeilut sekä asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumisen arvioinnin.

DIGITALISAATIO, KOKEILUT JA NORMIEN PURKU

- ▶ Hallinnon digitalisoinnin tukemiseen kohdennetaan 27 milj. euroa v. 2016.
- ▶ Kansallisen tulorekisterin toteuttamiseen suunnataan vuonna 2016 5,9 milj. euroa.

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁸

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁶

⁴http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/KH_Tyollisyys_s_f1.pdf

⁵http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/KH_Osaaminen_s_f2.pdf

⁶http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/KH_Hyvinvointi_s_f.pdf

⁷http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/KH_Biotalous_s_f1.pdf

⁸http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/KH_Digitalisaatio_s_f.pdf

Vuoden 2016 budjetin kokonaisluvut

Budjetin määrärahat ja alijäämä

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 54,1 mrd. euroa, mikä on 0,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2015 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat kasvavat reaalisesti n. 0,4 % vuoden 2015 varsinaisen talousarvioon verrattuna.

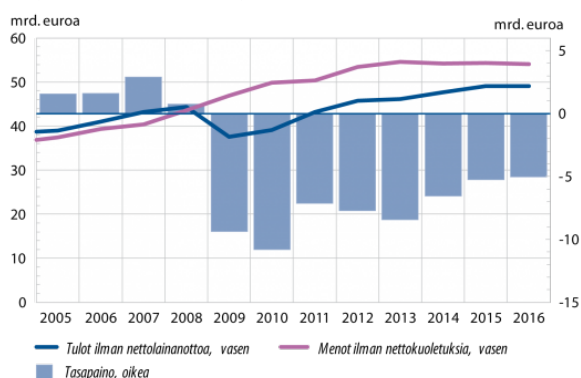
Määrärahatasoa nostaa mm. valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, nousseet kustannukset kasvaneen työttömyyden ja maahanmuuton johdosta, puolustusmateriaalihankintojen ajoitusmuutokset sekä panostukset kärkihankkeisiin. Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, jotka alentavat valtion menoja v. 2016 nettomääräisesti runsaalla 0,7 mrd. eurolla.

Vuoden 2016 budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan n. 49,1 mrd. euroa. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2016 on 5,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä pienenee runsaalla 200 milj. eurolla verrattuna vuodelle 2015 budjetoituun (ml. lisätalousarvioesitykset).

Vuoden 2016 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velan) arvioidaan olevan n. 106 mrd. euroa, mikä on n. 50 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

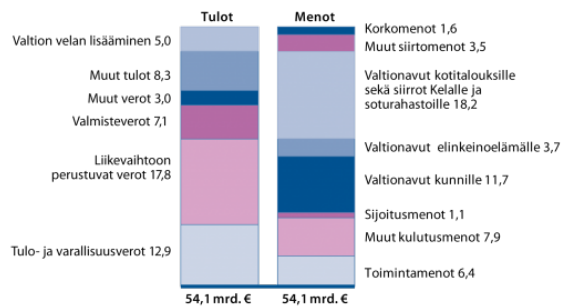
mrd. euroon. Talousarvioesityksen määrärahat ovat 54,1 mrd. euroa ja tulot 49,1 mrd. euroa.

Budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino

Lataa kuva PDF-tiedostona.⁹

Budjettitalouden tulot ja menot 2016, miljardia euroa

Valtion velka kipuaa 106

Lataa kuva PDF-tiedostona.¹⁰

⁹http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Budjettitalouden-tulot-menot-jat-tasapaino_s_f1.pdf

¹⁰http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Budjettitalouden-tulot-jat-menot_s_f1.pdf

Sopeutuksella hillitään velanottoa

Hallitusohjelmassa sovittiin menoja vähentävistä tai maksutuloja korottavista toimenpiteistä, joilla tavoitellaan julkisen talouden n. 4 mrd. euron nettomääräistä sopeutusta vuoden 2019 tasolla. Veroperustemuutosten vaikutukset eivät sisälly tähän kokonaisuuteen. Toimenpiteiden vaikutukset ovat täsmentyneet talousarvioesityksen valmistelun aikana. Hallitusohjelman mukaisten sopeutustavoitteiden saavuttamiseksi on myös tehty eräitä lisäsäästöpäätöksiä, joista suurimpana KEL- ja elinkustannusindeksisidonnaisten etuuksien (pl. toimeentulotuki) indeksikorotusten jäädyttäminen 2017–2019.

Vuoden 2016 talousarvioesitykseen on sisällytetty hallitusohjelman mukaiset säästöt, maksujen korotukset sekä eräät menolisäykset, jotka parantavat valtion budjettitalouden tasapainoa nettomääräisesti runsaalla 0,8 mrd. eurolla. Suurimmat menosäästöt vuoden 2016 tasossa kohdistuvat esim.

- indeksikorotuksiin (-70 milj. euroa),
- kehitysyhteistyöhön (-200 milj. euroa),
- sairaskorvauskorvauksiin (-70 milj. euroa),

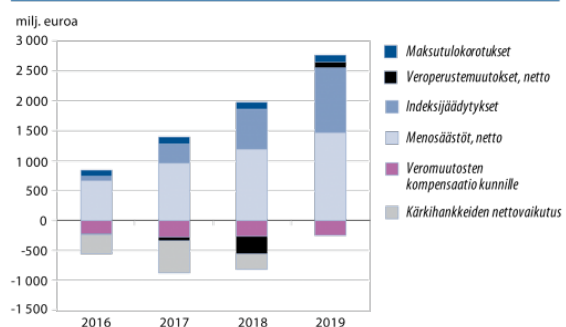
- opetukseen sisältäen varhaiskasvatuksen, perus-, toisen asteen ja korkeakouluopetuksen (-150 milj. euroa),
- elinkeinoelämän tukiin (-80 milj. euroa),
- hallinto- ja ICT-menoihin (-50 milj. euroa).

Eräitä hallinnonalakohtaisia säästöjä on yksilöity luvussa Poiminnat talousarvioesityksestä.

Talousarvioesitykseen sisältyy hallitusohjelman mukaisia menolisäyksiä

- sisäiseen turvallisuuteen (+50 milj. euroa),
- puolustusvoimien materiaalihankintoihin (+50 milj. euroa).

Vaalikauden 2016-2019 sopeutustoimien vaikutus valtiontalouteen

Lataa kuva PDF-tiedostona.¹¹

Hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehiksestä eli valtion budjettimenojen katosta. Ensimmäinen kehyspäätös, vaalikauden kehys 2016–2019, on osa julkisen talouden suunnitelmaa 2016–2019, joka annetaan eduskunnalle vuoden 2016 talousarvioesityksen yhteydessä. Valtion talouden kehiksen piiriin kuuluvien menojen taso laskeen vuoden 2019 tasolla 1,3 mrd. eurolla verrattu-

¹¹http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Vaalikauden-sopeutustoimien-vaikutukset_s_f1.pdf

na 2.4.2015 päätettyyn valtiontalouden kehukseen. Vuoden 2016 talousarviossa toteutetaan kehyspäätöksen mukaista määrärahas-
tason alentamista.

Verotulot

Vuoden 2016 budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 49,1 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 83 % eli 40,8 mrd. euroa. Varsinaiseen talousarvioon verrattuna budjettitalouden tulojen yhteensä arvioidaan alenevan noin 0,1 mrd. euroa. Heikkenemistä selittää vuoden 2015 tuloarvioihin sisältyneet poikkeukselliset tuloerät, joista merkittävimmät liittyvät kertaluonteisiin osakemyyntituloihin.

Verotulojen arvioidaan vuonna 2016 kasvavan 2 %, eli n. 0,9 mrd. euroa verrattuna vuoden 2015 talousarvioon. Verotulojen kehitykseen vaikuttavat veropohjien kehitys sekä veroperusteisiin tehtävät muutokset.

Suomen talous ei ole kasvanut kolmeen vuoteen. Valtiovarainministeriön talousnusteessa oletetaan, että talous kääntyisi hitaaseen kasvuun vuonna 2016. Hidas talouskasvu rajoittaa kuitenkin veropohjien kasvua edelleen v. 2016. Ehdotetut ja aikaisemmin päätetyt veroperustemuutokset lisäävät v. 2016 valtion verotuloja yhteensä noin 0,4 mrd. euroa vuositasolla. Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa sovittuja veronkiristyksiä kohdistetaan vuonna 2016 pääasiassa välilliseen verotukseen, samalla työn verotusta kevennetään. Yksittäiset veroperustemuutokset on lueteltu luvussa Poimintoja talousarvioesityksestä.

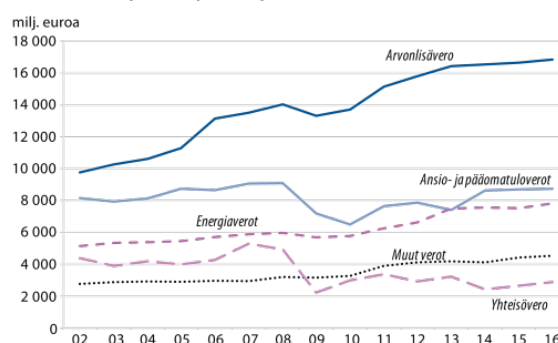
Valtion tuloveroasteikko vuonna 2016		
Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävistä tulon osasta, %
16 700 - 25 000	8	6,5
25 000 - 40 800	547,5	17,5
40 800 - 72 300	3 312,5	21,5
72 300 -	10 085	31,75

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹²

Arvonlisäverokannat vuonna 2016	
Yleinen verokanta	24 %
Alennettu verokanta	14 %
► elintarvikkeet, rehut ja ravintoloiden ruokapalvelut	
Alennettu verokanta	10 %
► mm. lääkkeet, henkilökuljetukset, majoituspalvelut, urheilu- ja virkistyspalvelut, kulttuuripalvelut, kirjat, tilatut aikakausi- ja sanomalehdet	

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹³

Valtion verotulojen kehitys verolajeittain vuosina 2002-2016

Lataa kuva PDF-tiedostona.¹⁴

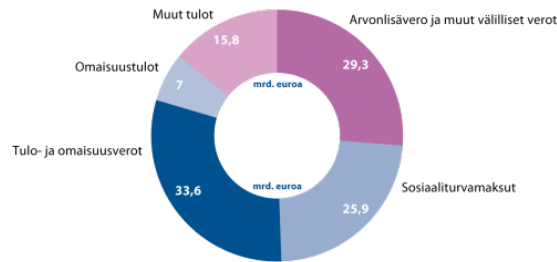
¹²http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Tuloveroasteikko_s_f.pdf

¹³http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Arvonlisäverokannat_s_f.pdf

¹⁴http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Verotulojen-kehitys_s_f.pdf

Mistä veroeurot tulevat?

Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2013: 111,6 mrd. euroa / 55,0 % suhteessa BKT:hen (2012: 107,9 mrd. euroa / 54,0 %)

LÄHDE: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Lataa kuva PDF-tiedostona.¹⁵

Sosiaalietuudet ja julkisten palvelujen kustannukset

Eräät etuudet kuukaudessa¹ vuonna 2016, osa 1

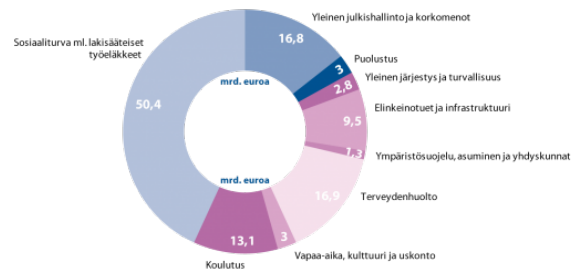
Täysi kansaneläke	€/kk 2016	€/kk 2015
1.1.2016 alkaen		
- yksin asuva	633,91	636,63
- naimisissa	562,27	564,69
Takuueläke	766,38	746,57
Lapsilisät		
- 1. lapsi	95,44	95,44
- 2. lapsi	105,46	105,46
- 3. lapsi	134,65	134,65
- 4. lapsi	154,14	154,14
- 5. jne. lapsi	173,70	173,70
- yksinhuoltajakorotus/lapsi	48,55	48,55
Sairausvakuutuksen päivärahat		
- sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan minimitaso	598,00	600,50

¹ Päiväkohtaisesti määrättyvät etuudet on arvioitu kuukausitasolle.

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹⁷

Mihin veroeurot käytetään?

Julkisyhteisöjen menot vuonna 2013: 116,7 mrd. euroa / 57,6 % suhteessa BKT:hen (2012: 112,2 mrd. euroa / 56,1 %)

LÄHDE: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Lataa kuva PDF-tiedostona.¹⁶

Eräät etuudet kuukaudessa¹ vuonna 2016, osa 2

Lasten kotihoidon tuki	€/kk 2016	€/kk 2015
- hoitoraha yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta	341,06	342,53 ²
Yksityisen hoidon tuki		
- hoitoraha/lapsi	173,64	174,64
Osittainen hoitoraha/vanhempi	97,67	98,09
Työttömän perusturva		
- peruspäiväraha	702,19	705,20
- työmärkinatuki	702,19	705,20
Opintotuki, enimmäismäärät		
Opintoraha		
Korkeakouluopiskelijat		
- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	147,52	147,52
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	303,19	303,19
Korkeakouluopiskelijat, ensimmäiset opinnot aloitettu 1.8.2014 jälkeen		
- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	163,80	163,80
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	336,76	336,76
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat		
- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	101,74	101,74
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	250,28	250,28
Asumislisä		
- 80 % määritellystä ³ asumismenosta	201,60	201,60
Opintolainan valtiontakaus		
- Korkeakouluopiskelijat	400,00	400,00

¹ Päiväkohtaisesti määrättyvät etuudet on arvioitu kuukausitasolle.

² 1.8.2015 lähtien kotihoidon tuki jaetaan puoliksi molempien vanhempien kesken.

³ Asumismenoja ei oteta huomioon 252 euroa ylittävältä osalta.

¹⁵ http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Mista-veroeurot-tulevat_f.pdf

¹⁶ http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Mihin-veroeurot-kaytetaan_f.pdf

¹⁷ http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Eraat-etuudet_OSA1.pdf

¹⁸ http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Eraat-etuudet_OSA21.pdf

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹⁸

Lataa taulukko PDF-tiedostona.¹⁹

Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2013		
OPETUS- JA SIVISTYSTOIMI	euroa	
perusopetus	8 780	/oppilas
lukiokoulutus	7 585	/opiskelija
ammattillinen peruskoulutus	11 845	/opiskelija
ammattikorkeakoulutus	8 005	/opiskelija
yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	9 900	/opiskelija
yleiset kirjastot	3	/lainaus
SOSIAALIPALVELUT	euroa	
lasten päivähoito ¹	60	/hoitopäivä
vanhainkotihoito ²	138	/hoitopäivä
TERVEYDENHUOLTOPALVELUT	euroa	
Perusterveydenhuolto		
- terveyskeskuskäynti	89	/käynti
- vuodeosastohoito	215	/hoitopäivä
- hammashoito	79	/käynti
Erikoissairaanhoido		
- somaattinen erikoissairaanhoido ³	1 151	/hoitopäivä

¹ Sisältää sekä päiväkotihoidon että perhepäivähoidon kustannukset ja hoitopäivät. Osa- ja kokopäivähoidon hoitopäiviä ei ole yhteismitallistettu.

² Vuoden 2013 tunnusluku ei ole täysin vertailukelpoinen aiempiin vuosiin Kainuun maakuntakokouksen päättymisen vuoksi. Kainuun kuntien tiedot eivät ole mukana tunnusluvussa ennen vuotta 2013.

³ Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.

Lähteet: Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus. OKM:n ja Opetushallituksen Vipunen-tietokanta ja Tilastokeskus.

Kirjastolainojen lukumäärän lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot <http://tilastot.kirjastot.fi/>.

¹⁹http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Eräiden_julkisten_palveluiden_kustannukset_s_f.pdf

Kuntatalous

Kuntien valtionavut kasvavat vuonna 2016

Kunnat järjestävät asukkailleen peruspalvelut, joista tärkeimpiä ovat koulutus- sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Palvelut rahoitetaan pääasiassa kuntien verotuloilla, joita kertyy kunnallisverosta (86 % verotuloista), kiinteistöverosta (8 % verotuloista) sekä osasta yhteisöveron tuottoa (6 % verotuloista). Valtio osallistuu peruspalvelujen rahoitukseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Valtionosuudet ovat laskennallisia ja kunnan tuloina yleiskatteisia, eli kunta voi harkintansa mukaan päättää niiden käytöstä. Lisäksi valtio myöntää kunnille valtionavustuksia erilaisiin tehtäviin.

Valtionosuusjärjestelmään sisältyvä valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Vuonna 2016 kunnan peruspalvelujen valtionosuuden valtionosuusprosentti on 25,52. Näin ollen kunnan prosentuaalinen rahoitusosuus peruspalveluihin on 74,48. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtionosuusprosentti on 41,89.

Vuonna 2016 valtio osoittaa kunnille valtionapuja yhteensä 11 mrd. euroa. Valtionavut kasvavat noin 0,5 mrd. eurolla vuodesta 2015.

Vuonna 2016 valtionosuuksien tasoa korottaa valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, yhteensä 300 milj. euroa. Myös kuntien veromenetysten kompensatiot lisäävät valtionosuuksia. Lapsiperheiden kotiapuun ja lastensuojeluun osoitetaan 10 milj. euron lisäys, jolla tuetaan vuoden 2015

alusta voimaan tulleen sosiaalihuoltolain toimeenpanoa. Valtionosuuksia vähentävät hallitusohjelman mukaiset toimet, joilla pyritään alentamaan kuntien kustannuksia. Subjektiiivista päivähoito-oikeutta kavennetaan, varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitusta muutetaan ja alueellista erikoissairaanhoidoa tehostetaan. Valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta. Perusopetuksessa ryhmäkokojen pienentämiseen myönnettävät avustukset lopetetaan. Tämän lisäksi luovutaan osittain muista yleissivistävän koulutuksen laadun parantamiseen myönnettävistä avustuksista.

Kuntien verotulojen arvioidaan olevan noin 21,7 mrd. euroa vuonna 2016, mikä on noin 0,5 % edellisvuotta vähemmän. Ansiotuloverotuksen kevennysten ja kiristysten arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa yhteensä 262 milj. eurolla. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vastaava lisäys. Kiinteistöveroprocenttien ala- ja ylärajoja korotetaan, minkä arvioidaan lisäävän kuntien verotuottoa 25 milj. eurolla. Kuntien yhteisövero-osuuden väliaikainen korotus päättyy, mikä vähentää vuositasolla kuntien verotuloja 258 milj. eurolla. Tarkempia tietoja vuoden 2016 veroperustemuutoksista on koottu budjettikatsauksen kohtaan Poiminnat talousarvioesityksestä.

Kuntataloutta vahvistavat myös asiakasmaksuihin ehdotettavat muutokset. Päivähoitomaksuja sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja korotetaan 1.8.2016 alkaen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja vuoden alusta lukien.

Budjettiesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan kokonaisuudessaan vahvistavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen

2015 verrattuna nettomääräisesti vajaalla 290 milj. eurolla.

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin kuntatalousohjelmassa, joka laaditaan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä.

Kuntatalouden lainakanta kasvaa edelleen

Kuntatalouteen on syntynyt tulojen ja menojen välinen epäsuhta. Vuonna 2014 tilikauden tulosta vahvisti kertaluonteisesti kunnallisten liikelaitosten yhtiöittämiset, mutta vuonna 2015 tulos on painumassa jälleen alijäämäiseksi.

Kuntatalouden kehitysarvio vuodelle 2016 on tehty painelaskelmana, jossa ei ole huomioitu kuntien omia sopeutustoimia. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2015 tasolla. Hallitusohjelman sopeutustoimet vahvistavat kuntataloutta vajaalla 300 milj. eurolla v. 2016. Kuntataloutta heikentää kuitenkin väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva palvelutarpeen kasvu. Tilikauden tulos pysyy v. 2016 siksi alijäämäisenä.

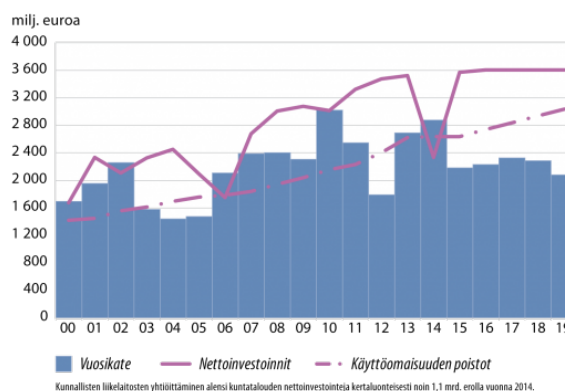
Kuntatalouden investoinnit ovat kasvaneet viime vuosina voimakkaasti, eikä lähivuosina ennakoida suurta muutosta tiedossa olevien investointipaineiden takia. Kuntatalouden lainakanta kasvaa v. 2016 lähes 20 mrd. euroon.

Kansantalouden tilinpidon käsittein tarkasteltuna paikallishallinnon alijäämä oli 0,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2014 ja sen arvioidaan pysyvän tällä tasolla lähivuo-

Kuntatalouden ohjausta vahvistettu

Vuoden 2015 alusta julkisen talouden kokonaisohjaus on vahvistunut. Pääministeri Sipilän hallitus asetti ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassaan syyskuussa 2015 julkiselle taloudelle ja sen alasektoreille, mukaan luettuna kuntatalous, rahoitusasemaa koskevat tavoitteet. Vuonna 2019 kuntatalouden alijäämä saa olla korkeintaan ½ prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Samalla hallitus päätti toimenpiteistä rahoitusasematavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitus asetti myös kuntatalouden menorajoitteen, jolla rajoitetaan valtion toimenpiteistä kuntatalouden toimintamenoihin aiheutuvaa painetta.

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot & nettoinvestoinnit

Lataa kuva PDF-tiedostona.²⁰

²⁰http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Kuntien-ja-kuntayhtymien-vuosikate_s_f2.pdf

Valtiontalouden EU-tulot ja -menot vuosina 2014—2016

Komissio antoi esityksensä Euroopan unionin vuoden 2016 talousarvioksi 27.5.2015. Esiityksen kokonaissumma sitoumuksina on rahoituskehityksen sisäpuolelle kuuluvien ohjelmien osalta 153 miljardia euroa. Maksuina esityksen kokonaistaso on 143,2 miljardia euroa. Talousarvioesityksen koko on noin prosentti EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta.

Talousarvion avulla on tarkoitus vauhdittaa innovointia ja kasvua, luoda työpaikkoja, vähentää jäsenvaltioiden ja alueiden välisiä kehityseroja, tehostaa muuttoliikepolitiikkaa ja vahvistaa EU:n asemaa maailmassa. Talous-

arvioesitykseen on otettu myös maksuja Euroopan strategisten investointien rahastoon (ESIR), joka on keskeinen osa Euroopan investointiohjelman. Lisäksi talousarvioesityksellä pyritään vastaamaan kertyneisiin maksutarpeisiin ja tarpeeseen edistyä kohti energiaunionia sekä toteuttamaan eteenpäin katsovaa ilmastopolitiikkaa samoin kuin pidättyvyyttä hallintomenoissa.

Neuvoston käsittelyssä heinäkuussa 2015 talousarvion loppusumma laski maksuina noin 1,4 miljardia euroa komission ehdotuksesta. Syyskuussa 2015 talousarvio siirtyy parlamentin käsiteltäväksi ja lopullisesti talousarvio vuodelle 2016 hyväksytään marras-joulukuussa 2015.

EU:n budjetti rahoitetaan kokonaisuudessaan ns. omilla varoilla. Omia varoja ovat perinteiset omat varat (sokerin tuotantomaksut ja tullit, n. 13 %) ja muut omat varat (eläkemaksut, korot, sakot, edellisen vuoden ylijäämä, n. 1 %), jotka tulevat EU:lle suoraan ilman jäsenvaltioiden erillisiä päätöksiä sekä arvonlisäverovarot (n. 13 %) ja täydentävä bruttokansantulovarot (n. 73 %), jotka tulevat jäsenvaltioiden talousarvioiden kautta.

EU:n vuosittaisia menoja ja tuloja koskevien parlamentin ja neuvoston päätösten tulee pysyä seitsemälle vuodelle päätetyn rahoituskehityksen rajoissa.

Suomen valtion talousarvion valmistelussa on lähdetty siitä, että EU:n rahoituskehityskauden 2014 –2020 omia varoja koskevat muutokset tulevat takautuvasti voimaan vuoden 2016 aikana. Tämä nostaa poikkeuksellises-

ti Suomen jäsenmaksuosuutta vuoden 2016 osalta.

Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan vuonna 2016 EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon 2 176 milj. euroa. Suomen maksut kasvavat 196 milj. euroa vuodelle 2015 budjetoituun verrattuna. Suomi maksaa noin 5,3 mrd. euron suuruises- ta maksualennuksesta Yhdistyneelle kunin- gaskunnalle 137 milj. euroa vuonna 2016.

EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1 164 milj. euroa, mikä on 126 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2015 arvioi- daan saatavan. Maaseudun kehittämistulojen odotetaan vähentyvän selvästi kohti norma- alimpaa tasoaan. Vuoden 2015 poikkeukselli- sen korkeat maaseudun kehittämiseen liitty- vät tulot selittyvät EU:n ohjelmakauden vaih- tumisesta aiheutuvien maksatusten ajoittu- misella.

Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2014–2016 (milj. euroa)			
VALTIONTALOUDEN MENOT	Tilinpäätös 2014	Budjetoitu 2015	TAE 2016
Budjettitalous			
ALV-maksu	284	284	280
BKTL-maksu	1 562	1 535	1 714
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	137	136	137
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 983	1 955	2 131
Euroopan kehitysrahasto	48	25	45
YHTEENSÄ	2 031	1 980	2 176
VALTIONTALOUDEN TULOT	Tilinpäätös 2014	Budjetoitu 2015	TAE 2016
Budjettitalous			
Maataloustuki	520	515	600
Maaseudun kehittäminen	72	556	325
Rakennepoliittinen tuki	216	114	120
Tullien yms. kantopalkkio	42	46	34
Muut tulot	31	40	69
Rahastotalous			
Interventiorahasto	0	3	1
Maatilatalouden kehittämisrahasto	24	16	15
YHTEENSÄ	905	1 290	1 164
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut	127	184	138

Lataa taulukko PDF-tiedostona.²¹

²¹http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/EU_maksuvirrat_s_f2.pdf

Poimintoja talousarvioesityksestä

Verotus

Ansio- ja pääomatuloverot

- Työn verotusta kevennetään hallitusohjelman mukaisesti erityisesti pieni- ja keskituloisilla korottamalla työtulovähennystä 450 miljoonalla eurolla vuonna 2016.
- Ansiotuloverotukseen tehdään ansiotasoindeksiä vastaava tarkistus kaikilla tulotasolla.
- Asuntolainan korkovähennysoikeutta rajoitetaan edelleen ja aiemmin päätettyä nopeammin siten, että vuonna 2016 vähennyskelpoista on enää 55 % asuntolainan korkomenoista.
- Luovutustappio säädetään vähennyskelpoiseksi kaikesta pääomatulosta, kun se on voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti vähennyskelpoista ainoastaan luovutusvoitosta.
- Ns. avainhenkilölain voimassaoloa jatketaan.
- Määräaikaisen lain mukaan luonnol-

linen henkilö tai kuolinpesä välttyisi verorikosoikeudellisilta seurauksilta ilmoittaessaan oma-aloitteisesti verotuksesta puuttuneita tuloja tai varoja, ns. tehokas katuminen.

- Yksityishenkilöiden korkeakouluille tekemät 850—500 000 euron lahjoitukset säädetään vähennyskelpoisiksi.
- Pääomatuloverotuksen ylempää verokantaa korotetaan 33 prosentista 34 prosenttiin.
- Yle-veroa tarkistetaan Yle-indeksijäädityksen johdosta siten, että pienimmän maksuunpantavan veron määrää korotetaan 51 eurosta 70 euroon. Alin tuloraja, jolla veroa aletaan maksaa, nousee noin 7 500 eurosta noin 10 300 euroon vuodessa.
- Ns. solidaarisuusveron alarajaa alennetaan 90 000 eurosta 72 300 euroon vuosille 2016 ja 2017.

Yhteisövero

- Kuntien yhteisövero-osuuden korotuksen päätyminen vuoden 2015 lopussa ja seurakuntien yhteisövero-osuuden siirtyminen valtiolle vuoden 2016 alusta kasvattavat valtion osuutta yhteisöveron tuotosta.

Valmisteverot

- Tupakkaveroa korotetaan. Esitetyn korotuksen seurauksena tupakkaveron tuoton arvioidaan kasvavan vuositasol-

la 68 milj. euroa.

- Lämmitys-, voimalaitos- ja työkonepolttoaineiden veroa korotetaan. Korotuksen arvioidaan kasvattavan valtion verotuloja vuositasona nettomääräisesti noin 75 milj. eurolla.

Valmisteveromäärät vuosina 2015 ja 2016, hallituksen esitys			
	2015	2016 HE	Vero- muutokset %
	euroa		
Keskihintainen savuke (20 kpl)	3,70	4,15	12,2
Keskihintainen kääretupakka (30g pussi)	3,46	3,88	12,1
Kevyt polttoöljy, rikitön, (100 l)	18,74	21,40	14,2
Kaatopaikalle toimitettava jäte (t)	55,00	70,00	27,3
Keskipeästöinen auto, 124 CO ₂ g/km (% hinnasta)	170	231	35,9
	prosenttia		
Keskipeästöinen auto, 124 CO ₂ g/km (% hinnasta)	20,8	20,1	-3,4
Vähäpäästöinen auto, 95 CO ₂ g/km (% hinnasta)	15,7	14,4	-8,3

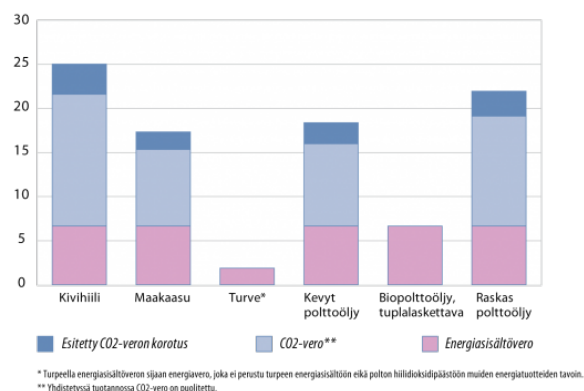
* Edellisen hallituksen päätös

2019. Muutoksen asteittaisella voimaantulolla pyritään hillitsemään käyttäytymisvaikutuksia sekä välttämään kertaluonteisen suuren veromuutoksen aiheuttamia autokaupan markkinahäiriöitä ja varastoarvojen äkillistä alenemista sekä kuluttajien kannalta epäoikeudenmukaisia vaikutuksia.

- Ajoneuvoveroa ehdotetaan korotettavaksi sitten, että valtion tulot kasvavat vuositasona 100 milj. euroa.
- Jäteveroa korotetaan.
- Työttömyysvakuutusmaksua korotetaan nykyarvion mukaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Korotus jakautuu tasan palkansaajien ja työnantajien kesken.

Lataa kuva PDF-tiedostona.²²

Energiatuotteiden verotasot vuonna 2016, €/MWh

Lataa kuva PDF-tiedostona.²³

Muut verot

- Hallitusohjelman mukaisesti autoverotusta kevennetään hallituskaudella yhteensä noin 200 milj. euroa. Kevennys toteutetaan asteittain vuosina 2016—

Määrärahat

²²http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Valmisteverot_s_f1.pdf

²³http://verkkojulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2013/09/Energiatuotteiden-veromaara_s_f1.pdf

Hallinto

Kaikkiin hallinnonaloihin on kohdistettu yleisiä toimintamenosäästöjä sekä pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa että edellisen hallituksen päätösten myötä. Yhteensä hallinnonalojen toimintamenosäästöt ovat runsaat 300 milj. euroa vuonna 2016.

Lainsäädännön vaikutusarvioinnin parantamiseksi perustetaan toiminto valtioneuvoston kanslian yhteyteen, johon ehdotetaan 0,25 milj. euroa.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan yhteensä 0,7 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan v. 2016 olevan 0,35 % bruttokansantulosta. Ulkoasiainministeriön pääluokan varsinaisen kehitysyhteistyömomentin määrärahaan ehdotetaan 498 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssijoituksiin yhteensä 140 milj. euroa.

Sisäinen järjestys ja turvallisuus

Sisäiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistetaan hallitusohjelman mukaisesti 50 milj. euron lisäys. Lisäpanostus osoitetaan mm. tuomioistuimille, Rikosseuraamuslaitokselle, Poliisille, Rajavartiolaitokselle sekä Tullille.

Rikoksen uhreille tarjottavat tukipalvelut järjestetään uhridirektiivin edellyttämällä tavalla yhteistyössä sosiaali- ja terveyshallinnon ja palveluita tuottavien järjestöjen kanssa.

Tuomioistuinmaksuja korotetaan ja maksullisuuden soveltamisalaa laajennetaan hallitusohjelman mukaisesti niin, etteivät muutokset heikennä vähävaraisten oikeusturvaa.

Poliisitoimen toimintamenoihin kohdenne-

taan 718 milj. euroa, joka on hieman vähemmän kuin vuoden 2015 talousarviossa (734 milj. euroa). Suojelupoliisi siirtyy vuoden 2016 alusta lukien Poliisihallituksesta sisäministeriön suoraan alaisuuteen.

Maahanmuutto

Maahanmuuttohallinnon, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja paluumuuttajien muuttovalmennuksen menoihin kohdennetaan 158 milj. euroa, mikä on 97 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2015 varsinaisessa talousarviossa.

Maahanmuuttohallinnon toimintaan vaikuttaa merkittävästi turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä. Vuosina 2011—2014 hakijamäärä oli tasainen, n. 3 000—3 700 hakijaa vuodessa. Loppuvuodesta 2014 lähtien hakijamäärä kääntyi nousuun. Turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti kesällä ja syksyllä 2015 ja turvapaikkaa hakvien määrää on vaikea ennakoida. Talousarvioesityksen määrärahat on mitoitettu 15 000 turvapaikanhakijan mukaan. Kiintiöpakolaisten määrä on edelleen 750—1 050.

Kotouttamispolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 144 milj. euroa, joka on 47 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2015 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu korvausten piiriin kuuluvien henkilöiden määrä kasvusta ja pakolaiskiintiön nostamisesta vuosina 2014 ja 2015.

Maanpuolustus ja kriisinhallinta

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1,9 mrd. euroa, hieman enemmän kuin vuonna 2015. Puolustusmateriaalihankintoihin osoitetaan 594 milj. euroa, mikä on 177 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2015 varsi-

Varhaiskasvatus ja yleissivistävä koulutus

A photograph showing two young women from behind, standing in front of a large black chalkboard. They are both wearing dark hoodies; the one on the right has white stars on the back. The woman on the left has long blonde hair and is holding a piece of chalk, while the woman on the right has shorter blonde hair. The chalkboard is covered in handwritten Finnish text in various colors. At the top, it says "MIKÄ TUO TURVALISUUTTA?". Below this, there are several phrases like "Harrastukset", "Läheiset", "Yhteisöluokka", "Poliisi", "Sydän", "Vartijat", "Koti", "kokenut", "Mummi", "tin", "nähty", "ys". There are also some smaller words like "Lähellä", "kou", "Anti", "ko", and "Käsi". The background is slightly blurred, showing what appears to be a classroom or workshop setting.

Subjektiiivista päivähoito-oikeutta muutetaan 1.8.2016 alkaen siten, että jokaisella lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa esiopetukseen asti. Kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen olisi oikeus, mikäli lapsen vanhempien tai muiden huoltajien työ, opiskelu, yrittäjyys tai omassa työssä oleminen sitä edellyttäisi. Muutosten arvioidaan vähentävän vuositasolla kuntien menoja 62 milj. eurolla, jota vastaavasti peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään 15,9 milj. eurola.

Lisäksi varhaiskasvatuksessa kasvattajien ja yli 3-vuotiaiden lasten määrän suhdetta muutetaan 1:7:stä 1:8:aan 1.8.2016 lähtien, mikä vähentää kuntien menoja asteittain vuodesta 2016 lähtien. Vuositasolla kuntatalouden menojen arvioidaan vähentyvän n. 67 milj. euroa, jota vastaava valtionosuuden vähennys on n. 17 milj. euroa.

Käynnistetään varhaiskasvatuksen kehittämisohjelma, jolla vahvistetaan varhaiskasvatuksen laatua ja pedagogiikkaa sekä lisätään määräaikaaisesti lastentarhanopettajien koulutusta. Varhaiskasvatuksen kehittämisohjelman rahoitukseen osoitetaan yhteensä 7 milj. euroa.

Perusopetuksen voimavaroja suunnataan oppimistapoja ja -ympäristöjä kehittäviin toimenpiteisiin sekä varmistetaan perusopetuksen saavutettavuus.

Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän ja järjestäjätieverkon uudistamista valmistellaan. Tavoitteena on, että lukiokoulutuksen vaikuttavuus, laatu ja tehokkuus parantuvat ja, että lukiokoulutuksen alueellinen saatavuus turvataan.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmän uudistamista valmistellaan. Tavoitteena on yhtenäinen ammatillisen koulutuksen kokonaisuus yhdistämällä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksen erilliset ohjaus- ja rahoitusjärjestelmät. Koko ammatillisen koulutuksen järjestäjätieverkkoa koskeva rakenteiden ja prosessien uudistaminen käynnistetään vapaaehtoisuuteen perustuen.

Korkeakoulut

Korkeakoulut edistävät profiloitumista tukevaa työnjakoa ja tiivistävät yhteistyötä keskenään sekä yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa. Alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä jatketaan osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi. Korkeakoulujen toiminnan tehostamis-

ja korkeakouluverkon rationalisointitoimenpiteen johdosta korkeakoulujen valtionrahoitusta vähennetään yhteensä 75 milj. eurola. Lisäksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksen indeksikorotuksista luovutaan vuosina 2016—2019.

Opintotuki

Opintotuen indeksisidonnaisuudesta luovutaan. Itsenäisesti asuvien 18—19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden vanhempien tulorajoja korotetaan 13 % 1.1.2016 lukien. Opintotukijärjestelmän uudistamista valmistellaan siten, että uudistus astuu voimaan syksyllä 2016.

Nuoriso- ja liikuntapolitiikka

Nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön palvelut pyritään varmistamaan ja samalla kehittämään kyseisiä työmuotoja vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeisiin. Tavoitteena on vahvistaa nuorten elämänhallintaa ja vähentää nuorisotyöttömyyttä.

Tavoitteena on koko väestön liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja sen avulla osallisuuden kasvattaminen sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen. Lisäksi tuetaan eettisesti vahvaa kansainväliseen menestykseen tähtäävää huippu-urheilua.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin rahoituksesta 233 milj. euroa, eli 51 % rahoitetaan veikkausvoittovaroista. Keskustakirjastoa Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden merkkihankkeena tuetaan 8 milj. eurolla. Suomenlinnan huoltotunnelin peruskorjaamiseen osoitetaan 6 milj.

euroa, josta 4 milj. euroa vuonna 2016.

Maa- ja metsätalous

Maaseudun elinvoimaisuutta vahvistetaan sekä luodaan edellytyksiä monipuoliselle yrittäjyydelle ja liiketoiminnan kilpailukykyiselle kasvulle. Edistetään maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitystä. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 ja siihen osoitettu rahoitus.

Ruoan alkutuotannon ja jalostuksen toimintaedellytyksiä parannetaan, turvataan ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä sekä edistetään eläinten hyvinvointia ja ruokaketjun vastuullisuutta.

Liikenne

Liikenneväylien investointeihin varataan 505 milj. euroa. Väylästäön päivittäiseen kunnossapitoon ja ylläpitoon varataan käytettäväksi 1,1 mrd. euroa, josta 100 milj. euroa on osa hallituksen panostuksia kärkihankkeisiin ja korjausvelan vähentämiseen. Vuonna 2016 aloitetaan Helsingin ratapihan toiminnallinen parantaminen –hanke, jonka tavoitteena on vähentää lähi- ja kaukojunaliikenteen häiriöitä Helsingin alueella ja muualla Suomessa sekä lisätä ratapihan kapasiteettia.

Joukkoliikenteen tukea alennetaan 15 milj. eurolla, josta noin 10 milj. euroa on tarkoitus kohdistaa junien kaukoliikenteen palveluiden ostoihin.

Työllisyyspolitiikka

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,85 mrd. euroa, missä on lisäystä noin 100 milj. euroa vuoden 2015 varsinaiseen talousarvioon verrattuna johtuen pääasiassa työttömyyden kasvusta.

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahaksi ehdotetaan 557 milj. euroa, jossa on vähennystä 6 milj. euroa edellisvuoden varsinaiseen talousarvioon nähden. Mitoitukseen vaikuttaa mm. nykyisen ja sitä edeltäneiden hallitusten tekemät sopeutustoimet sekä heikentynyt työllisyystilanne.

Hallitus valmistelee vuoden 2015 loppuun mennessä ehdotukset julkisen työvoima- ja yrityspalvelun kokonaisvaltaiseksi uudistamiseksi. Uudistuksessa resurssien käyttöä kohdennetaan työnhakijoiden aktivointiin. TE-toimiston tehtäväksi määritellään yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys.

Vuorotteluvapaan ehtoja kiristetään siten, että säästö julkiseen talouteen vuositasolla on noin 50 milj. euroa. Valtion menoihin tästä säästöstä kohdistuu noin 10 milj. euroa.

Energiapolitiikka

Uusiutuvan energian tuotantotukeen ehdotetaan 248 milj. euroa, jossa on 34 milj. euroa lisäystä vuodesta 2015. Määrärahatarpeen kasvuun vaikuttavat tuulivoimakapasiteetin kasvu ja turpeen verotason lasku.

Sosiaalietuudet ja sairausvakuutuksen korvaukset

Lapsilisien indeksisidonnaisuus poistetaan.

Sairausvakuutuskorvauksiin kohdistetaan säästöjä alentamalla matkakorvauksia ja lääkäri- ja hammaslääkärikorvauksia. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen menoja alennetaan perumalla AURA-kuntoutuksen voimaantulo.

Lääkekustannuksiin kohdistetaan säästöjä mm. ottamalla käyttöön vuotuinen alkuomavastuu, jonka jälkeen oikeus sairausvakuutuskorvaukseen lääkeostoista jatkossa alkaa. Lisäksi tehdään useita muita lääkekorvausten kustannusten kasvua hillitseviä toimenpiteitä.

Ruokavaliokorvaus lakkautetaan vuodesta 2016 lukien. Säästövaikutus on 10 milj. euroa.

Sairaus- ja vanhempainpäivärahojen määräytymisen tulorajoja ja korvausastetta muutetaan niin, että sairauspäivärahan 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan työtulon rajaa lasketaan nykyisestä ja vanhempainpäivärahan 30 ensimmäisen päivän ajalta maksettavaa korotettua päivärahaa alennetaan. Lisäksi vanhempainvapaakautilta karttuvaa loma-oikeutta rajataan.

Valtion maksamat eläkemenot

Valtiovarainministeriön pääluokassa on varauduttu valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin noin 4,7 mrd. eurolla. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa eläkkeisiin kohdennetaan noin 4,3 mrd. euroa. Valtio rahoittaa kansaneläkkeet 2,3 mrd. euroa ja takuueläkkeet 192 milj. euroa. Lisäksi maatalousyrittäjien eläkkeisiin käytetään 645 milj. euroa, yrittäjäeläkkeisiin 123 milj. euroa, merimieseläkkeisiin 59 milj. euroa ja maatalousyrittäjien tapaturmaeläkkeisiin 15 milj. euroa.

Takuueläkettä korotetaan n. 23 eurolla kuuksaudessa, jonka kustannusvaikutus on asumistukimenojen vähennys huomioon ottaen 26 milj. euroa v. 2016.

Eläkkeensaajan asumistuki lakkautetaan 1.1.2016 lukien siten, että eläkkeensaajat saavat jatkossa yleistä asumistukea. Muutoksen vaikutuksia tuensaajien etuuden tasoon lievennetään vuositasolla 30 milj. eurola. Omaisuuslaskelmat otetaan jatkossa huomioon myös yleisessä asumistuessa, josta aiheutuvasta säästöstä 7,5 milj. euroa myös kohdennetaan vuositasolla eläkkeensaajien asumistuen laskun loiventamiseen.

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen käytetään yhteensä 232 milj. euroa. Määrärahassa on huomioitu kunnallisiin avopalveluihin oikeuttavan haitta-asterajan alentaminen lievävammaisille sotainvalideille 20 prosentista 15 prosenttiin, jonka kustannusvaikutus on 5 milj. euroa v. 2016. Rintamaveteraanien kuntoutusmäärärahan taso veteraania kohden nousee n. 50 euroa verrattuna vuoden 2015 tasoon.

Luonto ja ympäristö

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpano sekä Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu käytävissä olevien voimavarojen puitteissa. Hallitusohjelman päätösten mukaisesti luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmäärärahoja vähennetään 20 milj. euroa. Metsähallituksen luontopalveluiden julkisiin hallintoteh-

täviin ehdotetaan kaikkiaan n. 38 milj. euroa, josta 8 milj. euroa on varattu luonnonsuojelualueiksi jo varattujen alueiden suojelutoimien loppuun viemiseksi.

Asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi Helsingin seudun aiesopimuskunnille voidaan myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 10 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1 170 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtioneuvoston takauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle.

Korjausavustuksiin on varattu 25 milj. euroa, joka suunnataan pääosin vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten sekä hissien jalkiasennusten tukemiseen.

Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Hannu Mäkinen,
puh. 02955 30330
Apulaishudjettipäällikkö Juha Majanen,
puh. 02955 30247

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

Budjettikatsaus 2016

Valtiovarainministeriön julkaisuja 34a/2015

ISSN 1797-9714 (zine)

ISBN 978-952-251-713-5 (zine)

Valtiovarainministeriö

²⁴Snellmaninkatu 1 A

²⁴http://www.vm.fi/vm/fi/01_etusivu/

Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus on uudistunut mobiililaitteilla luettavaksi Mobie Zine HTML5-verkkójulkaisuksi. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttäjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit helposti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Tulostettavissa oleva PDF-versio.²⁵

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkójulkaisusta. Lähetä terveisesi vm-julkaisutiimi@vm.fi²⁶.

²⁵http://verkkójulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2015/09/BK_2016syksy_suomi_final2.pdf

²⁶vm-julkaisutiimi@vm.fi